

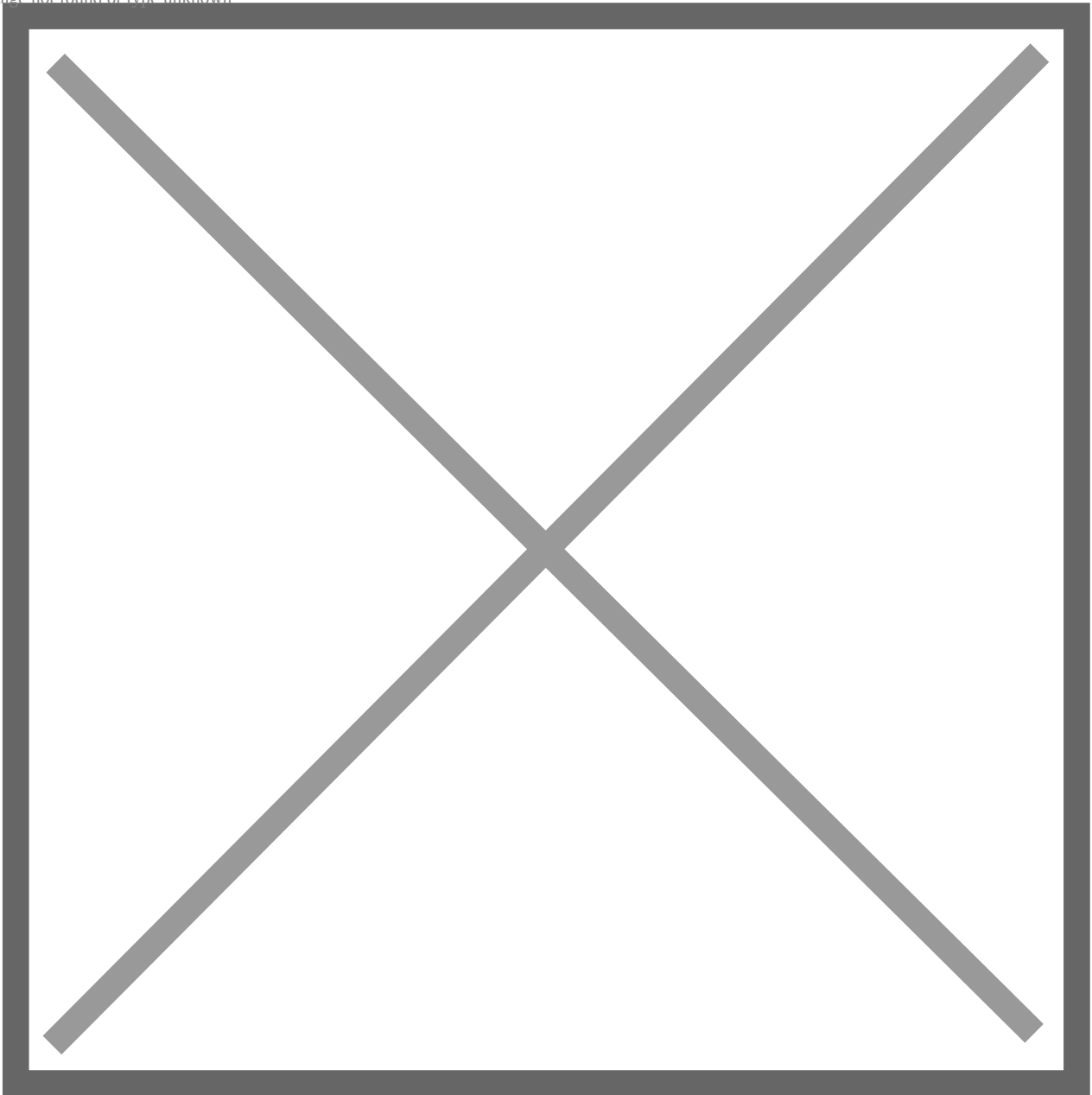
Ο διάλογος του Παπαλουκά με τον Άθω

/ [Πεμπτουσία](#)

Ο καλλιτέχνης επανέρχεται σε θέματα που είχε ζωγραφίσει το 1924 στο Άγιον Όρος (μονές και αρσανάδες) και τα ξαναδουλεύει λίγα χρόνια αργότερα, περίπου από το 1929 ως το 1935, με νέο ύφος και νέους μορφοπλαστικούς τρόπους, που έχουν αντίκρισμα προς την ταυτότητα του θέματος.

Μακριά πλέον από τον Άθω, «απελευθερωμένος» από την άμεση, βιωματική επαφή με τα φυσικά δεδομένα του τοπίου και των μοναστηριών, ο Παπαλουκάς φαίνεται πως διαμορφώνει μια πιο πολυσήμαντη σχέση με τον τόπο αυτό, με την εγγενή πνευματικότητά του και με το θρησκευτικό-πολιτισμικό φορτίο του. Αυτή η σχέση, αυτή η νέα όραση και η αναγωγή σε μια μεταφυσική υπερβατική πραγματικότητα αισθητοποιείται άλλοτε με μια εξπρεσιονιστική φόρτιση, άλλοτε με μανιεριστικούς γραφισμούς και ρυθμικό στυλιζάρισμα ή με το εξαϋλωμένο χρώμα και με μια αφαιρετική, ελλειπτική, ιδεογραμματική σχεδόν γλώσσα, παραπέμποντας σε εννοιακές αναπαραστάσεις.

Μονή Καρακάλλου, 1924.

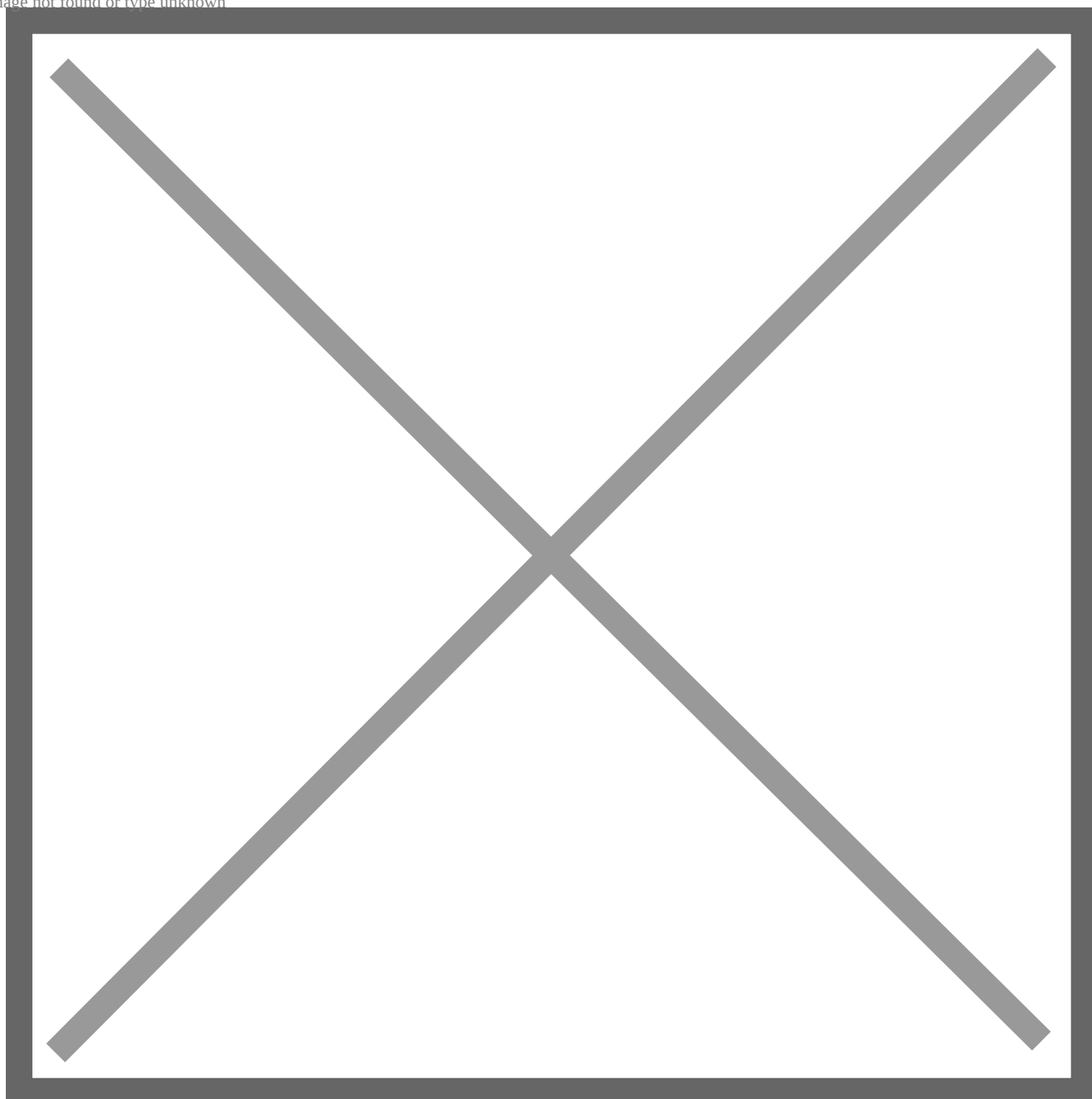
Η ερευνητική φύση του Παπαλουκά προβάλλει με ενάργεια και μέσα από αυτή την ομάδα έργων. Ο καλλιτέχνης πραγματεύεται το ίδιο θέμα με ποικίλους τρόπους ή επιδιώκει με διαφορετικά μέσα να φτάσει στο ίδιο αποτέλεσμα. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τα δουλεμένα σχέδια, που μπορούν να θεωρηθούν αυτοδύναμα έργα, ισότιμα προς τους ολοκληρωμένους πίνακες.

Εδώ η σχεδιαστική γραμμή επωμίζεται έναν πολλαπλό ρόλο. Άλλοτε τονική, με τις φωτοσκιάσεις και τα σφουμάτα, λειτουργεί πιο ζωγραφικά και δίνει όγκο. Αλλού το σχέδιο είναι περιγραμμικό. Οι αποφασιστικές, δυνατές γραμμές του ορίζουν τις φόρμες. Κάποτε τα σχέδια πλουτίζονται, «δυναμώνουν» με φειδωλό, υπαινικτικό

χρώμα.

Όπως ήδη σημειώθηκε, στα μεταγενέστερα έργα ο διάλογος του Παπαλουκά με τον Άθω πλουτίζεται με νέες διαστάσεις και περιεχόμενο. Αυτό σηματοδοτείται και από τα σημεία αναφοράς του δημιουργού, από το γεγονός ότι ο ζωγράφος αντλεί πλέον από έναν διαχρονικό ορίζοντα πηγών, από ένα παλίμψηστο «προτύπων». Οι επιρροές ή οι πιο έμμεσοι απόηχοι από τα ευρωπαϊκά κινήματα του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ού) αιώνα (Νεοϊμπρεσιονισμός, Μεταϊμπρεσιονισμός, Συμβολισμός, Φωβισμός, Κυβισμός) συνυπάρχουν διαλεκτικά με θησαυρισμένες μνήμες και οπτικά βιώματα από το Άγιον Όρος, και όχι μόνο. Ο αντινατουραλισμός της βυζαντινής και μεταβυζαντινής τέχνης στην απόδοση του χώρου και των μορφών, ο αρχαϊκός, συμβολικός χαρακτήρας των τοπίων της με τις αδρές σχηματοποιήσεις, η εκφραστική δυναμική των χρωμάτων της, πέρα από κάθε ρεαλιστική αναφορικότητα, πρέπει να επισημανθούν εδώ. Αλλά και η πλούσια εικονογραφία του Αγίου Όρους κυρίως στα λαϊκά χαρακτηριστικά με τη ναΐφ αφηγηματικότητα, την επιπεδότητα του γραμμικού σχεδίου και μια διακοσμητική αντίληψη. Τα ακριβή σχέδια των μονών του Αγίου Όρους -στην ουσία επεξεργασμένες συνθέσεις- του Ρώσου μοναχού Μπάρσκι (1744) θα μπορούσαν επίσης να συνεκτιμηθούν ως σημεία αναφοράς.

Image not found or type unknown

Καυσοκαλύβια, το κυριακό, 1925 ή 28.

Ο Γκρέκο, εξάλλου, είναι ο μακρινός «φάρος». Ο Γκρέκο του βυζαντινότροπου, αντιρρεαλιστικού τοπίου του όρους Σινά με τη Μονή της Αγίας Αικατερίνης, αλλά και της περίφημης « Άποψης του Τολέδο” (του Μητροπολιτικού Μουσείου της Νέας Υόρκης), με τη μεταφυσική ατμόσφαιρα και το φασματικό χρώμα. Σ’ αυτήν δεν παραπέμπει ο πίνακας του Παπαλουκά «Καυσοκαλύβια, το κυριακό»; Πρέπει ακόμη να μνημονευτούν εδώ οι μυθολογικές-αλληγορικές και θρησκευτικές συνθέσεις του «δασκάλου” Παρθένη, με το λευκό πεδίο του άδειου μουσαμά, το αποπνευματωμένο χρώμα, τη ρυθμική καμπυλόγραμμη γραφή.

Τα έργα του Σπύρου Παπαλουκά με θέμα το Άγιον Όρος δεν στοιχειοθετούν μόνον έναν πολυσήμαντο λόγο για τη ζωγραφική και μια ουσιαστική συμβολή στη νεοελληνική τοπιογραφία. Πέρα από τις καθαρά εικαστικές συντεταγμένες τους, είναι φορείς ενός ήθους, μιας στάσης με ευρύτερη σημασία. Με τα έργα αυτά, όπως άλλωστε και με την αγιογράφιση του ναού της Ευαγγελίστριας, ο Παπαλουκάς έδωσε μια νηφάλια όσο και τολμηρή απάντηση σε καίρια τότε ζητήματα-αιτήματα, όπως η σχέση με την παράδοση και η εθνική αυτογνωσία, μέσα στα ιστορικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα της εποχής στην Ελλάδα.

Οι ενδιάμεσοι τίτλοι μπήκαν με ευθύνη του επιμελητή της ανάρτησης.

[Αν θέλετε να διαβάσετε όλο το άρθρο πατήστε εδώ](#)